

Радіонов М. О., заступник директора департаменту-начальник відділу (Департамент нагляду в промисловості і на об'єктах підвищеної небезпеки Державної служби України з питань праці (відділ нагляду в агропромисловому комплексі та соціально-культурній сфері), м. Київ), **Бринь Л. В., заступник начальника відділу** (Відділ нагляду в агропромисловому комплексі та соціально-культурній сфері Головного управління Держпраці у Львівській області, м. Львів)

УДОСКОНАЛЕННЯ НАГЛЯДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

У статті охарактеризовано стан та шляхи підвищення ефективності державного нагляду з охорони праці на підприємствах харчової промисловості. З'ясовано, що для підприємств харчової промисловості, поряд з експлуатацією застарілого устаткування, характерна наявність новітнього технологічного обладнання, різноманіття фізико-хімічних процесів виробництва і складних умов праці. Виявлено, що динаміка про кількість повідомлень щодо нещасних випадків на території України зберігає позитивну спрямованість. Так у 2018 році даний показник зменшився на 11% проти 2017 року. У 2018 році коефіцієнт частоти виробничого травматизму (K_v) фактично становив 39, що на 5% менше, ніж у 2017 році, коли його значення становило 44, що за рейтингом розташовується на 6 місці. Проаналізувавши динаміку показників загального та смертельного травматизму у харчовій та переробній промисловості з'ясовано, що завдяки спільним заходам Держпраці та територіальних органів вдалося за останні шість років більш ніж у два рази знизити рівень смертельного травматизму у харчовій промисловості. Такого результату вдалося досягнути завдяки зваженій інспекційно-превентивній діяльності. Трьома найбільш поширеними причинами смертельного травматизму на підприємствах харчової промисловості є порушення трудової і виробничої дисциплін – 33,3%; порушення безпеки руху – 30,7% та порушення вимог безпеки під час експлуатації обладнання, механізмів – 17,3%. У зв'язку з високим рівнем виробничого травматизму у суб'єктів господарювання харчової галузі та недостатньою ефективністю інспекційної діяльності територіальних органів Держпраці за додержанням законодавства у

сфері охорони праці, ситуацію на підприємствах харчової галузі неможливо кардинально виправити без впровадження функціонування в Україні сучасної європейської системи управління охороною праці з елементами оцінки, управління та мінімізації виробничих ризиків.

Ключові слова: харчова промисловість, безпека та гігієна праці (БГП), державний нагляд, охорона праці, травматизм, ризик, рівень виробничого травматизму, харчова галузь.

Актуальність роботи. Дисципліна основи охорони праці належить до однієї з нормативних дисциплін, які викладаються у вищих навчальних закладах. Її основна задача – надання майбутнім фахівцям необхідного для їхнього професійного зростання багажу знань та навичок з організаційних та правових питань охорони праці, фізіології людини, гігієни та санітарії виробництва, техніки пожежної та виробничої безпеки визначених відповідно до існуючих державних стандартів, а також формування активної життєвої позиції щодо практичної реалізації принципу верховенства безпеки життя та здоров'я робітників над результатами виробничої діяльності.

За останні 5 років у харчовій промисловості зареєстровано 70 випадків загибелі працівників на підприємствах галузі та понад 1000 випадків загального травматизму (1051).

З огляду на це актуальним завдання є пошук шляхів удосконалення контрольно-наглядової діяльності у сфері охорони праці на підприємствах харчової промисловості України.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженню даного питання присвятили свою увагу такі вітчизняні науковці, як І. Александрікова, О. Федоренко, О. Мартиненко, Р. Великошич, В. Здановський, Г. Гогіташвілі, В. Степанишин, Г. Коконенко, І. Лагутіна, Ю. Лис та ін.

Мета статті. Основною метою даної статті є визначення шляхів підвищення ефективності заходів державного нагляду у сфері охорони праці на підприємствах харчової промисловості та надання відповідних рекомендацій посадовим особам Держпраці щодо планування та організації наглядової діяльності.

Матеріали і результати досліджень. Агропромисловий комплекс – це складний загальнодержавний комплекс, до якого входять багато економічно та технологічно взаємопов'язаних галузей і виробництв. Він має надто складну функціональну й галузеву структуру. Діяльність АПК пов'язана з виробництвом, переробкою та збутом сільськогосподарської продукції [6]. Харчова промисловість є однією

з галузей переробної промисловості, що виробляє харчові продукти у вигляді як напівфабрикатів, так і готової продукції, а також таких груп товарів, як: тютюнові вироби, мило і миючі засоби. Харчова галузь є складовою агропромислового комплексу та поєднана виробничими зв'язками з галуззю сільського господарства, що виступає провайдером сировинних ресурсів.

Харчова промисловість об'єднує понад 40 галузей, які виробляють продукти харчування. Основними серед них є цукрова, борошномельно-круп'яна, олійно-жирова, хлібопекарська, спиртова, плодо-овочеконсервна, рибна, молочна, м'ясна, виноробна, кондитерська, пивоварна, тютюнова та ін. Визначальну роль у розміщенні підприємств даних галузей відіграють сировина і споживач. Ті з них, які використовують малотранспортабельну сировину (що швидко псується) або велику кількість сировини, тяжіють до неї. Це – цукрова, олійна, рибна, плодо-овочеконсервна, маслоробна та ін. Галузі, в яких затрати на транспортування готової продукції більші, ніж на перевезення сировини, орієнтуються на споживача (кондитерська, хлібопекарська, пивоварна, молочна та ін.). На сировину і споживача орієнтуються м'ясна, борошномельно-круп'яна, тютюнова та інші галузі [8].

Для підприємств, які задіяні в харчовій промисловості характерна наявність застарілого технологічного обладнання, різноманіття складних фізико-хімічних процесів виробництва і складних умов праці. На виробництвах задіяні потужні автоматичні лінії, різноманітні фасувальні автомати, механізми, що працюють під великим тиском, електросилові установки тощо. Дефіцит кваліфікованих кадрів, низький рівень знань з охорони праці та слабка виробнича дисципліна обумовлюють достатньо високий рівень травматизму на виробництвах та наявність професійних захворювань.

Основним документом, що здійснює регулювання відносин між підприємством в особі власника, керівника або уповноваженого органу і найманими робітниками, виступає колективний договір. Слід зазначити, що один з розділів цього договору має регламентувати взаємні відносини сторін щодо умов та відповідальності у питаннях охорони праці на виробництві.

Травматизм – слово грецького походження (trauma – пошкодження, поранення). На виробництві травми (нещасні випадки) головним чином стаються внаслідок непередбаченої дії на робітника небезпечного виробничого фактору при виконанні ним своїх трудових обов'язків. Незважаючи на тенденцію зменшення кількості нещасних

випадків в Україні, рівень виробничого травматизму у 2018 році в державі залишається високим. За кількістю смертельних випадків на 1000 працівників Україна значно виділяється серед економічно розвинених країн Європи [12]. Однак варто зазначити, що динаміка про кількість повідомлень щодо нещасних випадків на території України зберігає позитивну спрямованість. На рис. 1 розглянемо динаміку загальної кількості травмованих робітників по Україні за період 2006-2018 рр.

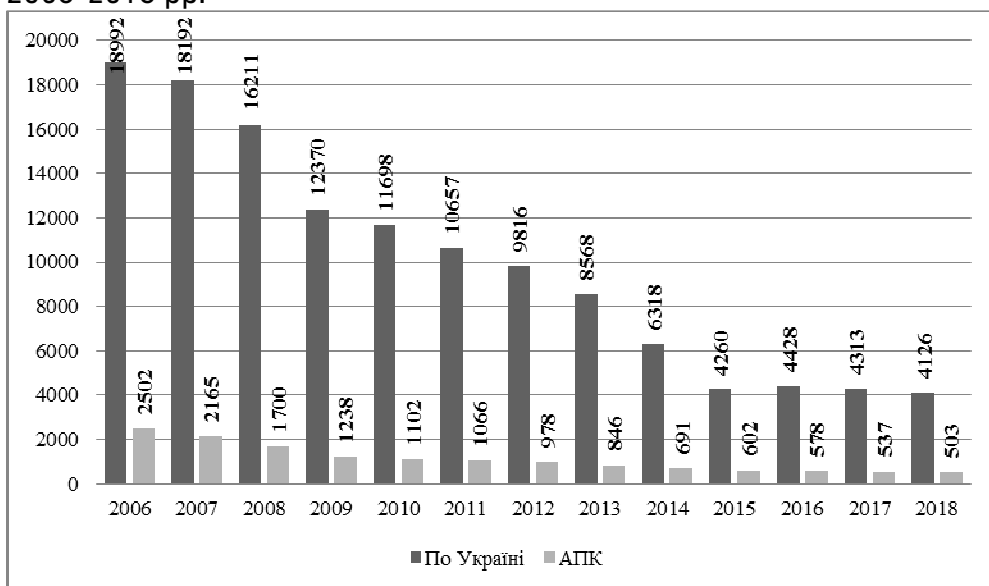

Рис. 1. Динаміка загальної кількості травмованих робітників по Україні за період 2006-2018 рр. [4]

Так у 2018 році загальний показник зменшився на 4,34% проти 2017 року. Найбільше у 2018 році травмувалися робітники таких професій: водій автотранспортних засобів (20, в т. ч. смертельно – 2), контролер газового господарства (11), вантажник (9), оператор лінії у виробництві харчової продукції (4). Серед причин нещасних випадків на виробництві переважають організаційні – вони складають 73,7% від усіх зафіксованих, смертельні – 83,3%. Зокрема, йдеться про невиконання вимог інструкцій з охорони праці, невиконання посадових обов'язків, порушення вимог безпеки під час експлуатації транспортних засобів, обладнання та устаткування, неякісне розроблення інструкцій з охорони праці, порушення технологічного процесу, порушення правил безпеки руху тощо [3].

У табл. 1 наведено динаміку коефіцієнта виробничого травматизму ($K_{чз}$) в Україні у 2017-2018 рр. за галузями нагляду на 100 000 працюючих.

Таблиця 1

Коефіцієнт частоти виробничого травматизму ($K_{чз}$) в Україні у 2017-2018 рр. за галузями нагляду на 100 000 працюючих

Рейтинг	Галузі нагляду	2017 " $K_{чз}$ "	2018 " $K_{чз}$ "	Відх. (+/-)
I	Вугільна промисловість	853	841	-12
II	Целюлозно-паперова промисловість	205	146	-59
	Металургійна промисловість	127	121	-6
III	Гірничорудна та нерудна промисловість	139	112	-27
IV	Лісове господарство	106	68	-38
	ЖКГ-2 (водоканалізаційне господарство)	90	62	-28
	Машинобудування	61	62	7
	Деревообробна промисловість	75	61	-14
V	Автомобільний транспорт	66	53	-13
	Пошта, зв'язок	34	44	10
	Будівництво	58	43	-15
	Водний транспорт	59	42	-17
VI	Харчова та переробна промисловість	44	39	-5
	Енергетика	42	38	-4
	Хімічна промисловість	41	35	-6
	Нафтогазовидобувна промисловість та геологорозвідка	36	31	-5
VII	Сільське господарство	22	21	-1
VIII	Соціально-культурна сфера та торгівля	20	17	-3
	Газова промисловість	19	17	-2

Як бачимо, у 2018 році коефіцієнт частоти виробничого травматизму фактично становив 39, що на 5% менше, ніж у 2017 році, коли його значення становило 44, що за рейтингом розташовується на 6 місці.

Протягом останніх шести років на підприємствах харчової промисловості найбільшу кількість нещасних випадків зареєстровано у 2013 році, а у 2014 році зареєстровано підвищення рівня смертельного травматизму, про що зображено на рис. 2.

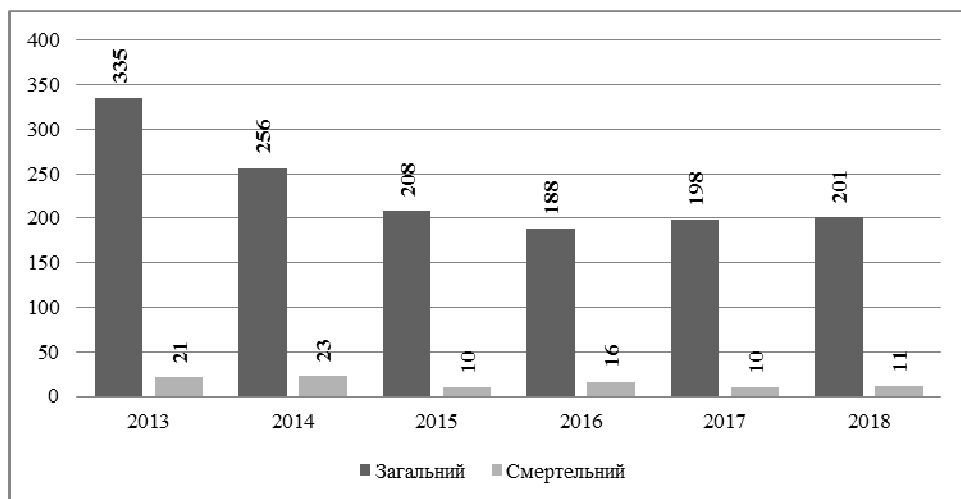

Рис. 2. Динаміка показників загального та смертельного травматизму у харчовій та переробній промисловості за 2013-2018 рр.

На підприємствах харчової промисловості у 2017 році зареєстровано 198 травмованих осіб проти 188 у 2016 році (+10, або збільшення на 5%). Проте відбулося зменшення на 6 випадків (або 37%) смертельного травматизму у 2017 році відповідно до аналогічного періоду 2016 року (10 проти 16). У 2018 р. кількість випадків у харчовій та переробній промисловості становила 11 проти 10 випадків у 2017 р., тобто спостерігається незначний ріст травматизму.

Завдяки спільним заходам Держпраці та територіальних органів вдалося за останні шість років більш ніж у два рази знизити рівень смертельного травматизму у харчовій промисловості. Такого результату вдається досягнути завдяки здійсненню збалансованої інспекційно-превентивної діяльності.

Загалом до основних організаційних причин нещасних випадків відносяться: незадовільна організація та відсутність нагляду за проведенням робіт, незадовільне утримання і недоліки в організації робочих місць, допуск до роботи ненавчених або не проінструктованих працівників, невикористання засобів індивідуального захисту у зв'язку з їх відсутності або невідповідності умов праці, порушення трудової та виробничої дисципліни, експлуатація несправного технологічного обладнання, порушення правил руху внутрішньо цехового або внутрішньо заводського транспорту тощо. Основними технічними причинами травматизму є невідповідність вимогам безпеки або несправність виробничого обладнання, інструменту та засобів захисту, конструктивні недоліки технологічного обладнання [2].

Вище наведені дані свідчать, що значна частина нещасних ви-

падків є наслідком недбалого ставлення до вимог охорони праці як самих працівників, так і керівників різних рівнів. В цьому контексті представляють інтерес дані українських дослідників, відповідно до яких, серед осіб які допустили порушення законодавства про охорону праці на підприємствах харчової галузі, що привело до нещасного випадку, 52% складають керівники.

Сучасні тенденції щодо зміни підходів, методів та засобів впливу на керівників суб'єктів господарювання у більшості розвинених країн світу, спрямовані на глобалізацію проектів з БГП з метою їх стимулювання роботодавців до створення на робочих місцях здорових та безпечних умов праці.

В Україні станом на сьогодні в умовах відсутності цілісної системи державного управління охороною праці, Держпраці залишається єдиним дієздатним державним органом виконавчої влади, який здійснює комплексне управління в сфері промислової безпеки та державний нагляд за додержанням законів й інших нормативно-правових актів з охорони праці [13].

Основою реформування системи управління охороною праці в Україні і її складової підсистеми у вигляді контрольно-наглядової діяльності Держпраці за допомогою науково-технічного забезпечення державного нагляду сфері охорони праці є запровадження в Україні національної системи запобігання виробничим ризикам, заснованої на принципах усунення небезпек, оцінюванні, контролі ризиків та управлінні ними.

Станом на сьогодні Державною службою України з питань праці проведена робота з перегляду «Правил охорони праці для працівників, зайнятих на роботах зі зберігання та переробки зерна», «Правил охорони праці для працівників виробництва солоду, пива та безалкогольних напоїв». Дані Правила зареєстровані у 2017 році в Мін'юсті та на теперішній час є чинними. Нова редакція переглянутих Правил сприятиме підвищенню рівня безпеки технологічних процесів, поліпшенню умов праці, посилить вимоги до регламентації безпечних методів роботи працівників суб'єктів господарювання незалежно від форм власності та організаційно-правових форм, які здійснюють діяльність, пов'язану зі зберіганням та переробкою зерна, а також по зменшенню кількості аварій, нещасних випадків і професійних захворювань у галузі. На підприємствах харчової та переробної промисловості нещасні випадки зі смертельними наслідками сталися, в основному, внаслідок таких подій: падіння, обрушення, обвалення предметів, матеріалів; дорожньо-транспортні пригоди; отруєння шкі-

дливими або токсичними речовинами; падіння потерпілого. Серед основних причин нещасних випадків зі смертельними наслідками були: порушення технологічного процесу; невиконання вимог інструкцій з охорони праці; порушення правил безпеки руху [6].

На рис. 3 розглянемо структуру основних причин смертельного травматизму на підприємствах харчової промисловості.

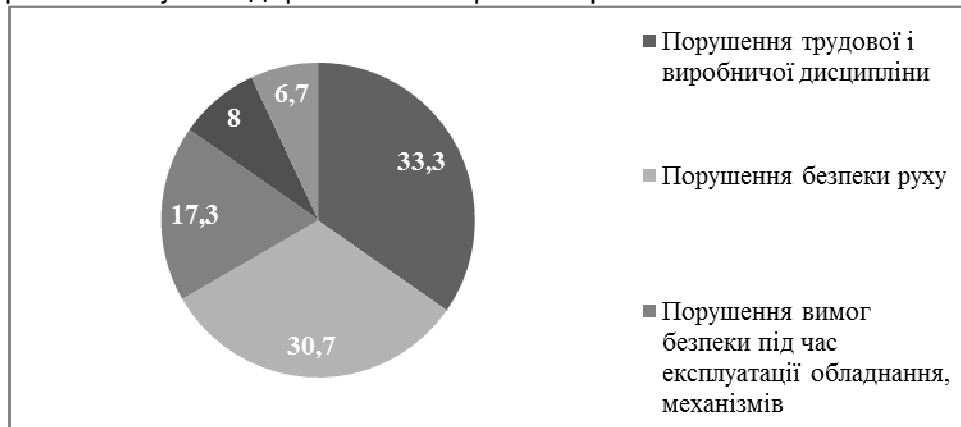

Рис. 3. Структура основних причин смертельного травматизму на підприємствах харчової промисловості

На рис.3 яскраво видно, що трьома найбільш поширеними причинами смертельного травматизму на підприємствах харчової промисловості є порушення трудової і виробничої дисциплін – 33,3%; порушення безпеки руху – 30,7% та порушення вимог безпеки під час експлуатації обладнання, механізмів – 17,3%.

Нагляд і контроль за додержанням законодавства про охорону праці - це діяльність компетентних органів, що націлена на захист прав працівників і роботодавців з питань охорони праці. У процесі цієї діяльності ці органи попереджують і виявляють порушення законодавства про охорону праці з боку роботодавця й уповноважених ним осіб, притягують до відповідальності винних у порушенні цих прав [9].

Організація нагляду за додержанням законодавства у сфері охорони праці на підприємствах харчової промисловості здійснюється Державною службою України з питань праці.

У положенні про Держпрацю зазначено, що наглядова діяльність за безпечним веденням робіт та охороною праці є особливим видом діяльності, спрямованим на виявлення травмонебезпечних робочих місць, джерел травмування, розроблення і виконання необхідних організаційно-технічних заходів із запобігання виробничому

травматизму. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» визначає як основні заходи державного нагляду планові та позапланові перевірки, ревізії, огляди, обстеження та інші дії. Проведення постійного моніторингу стану наглядової діяльності в Україні на основі звітів органів Держпраці передбачає можливість оцінки результативності окремих аспектів такої діяльності шляхом порівняння показників наглядової діяльності з охорони праці за певними структурними підрозділами системи державного нагляду за безпекою праці в різних регіонах та галузях [14].

У табл. 2 наведено дані про показники наглядової діяльності посадових осіб Держпраці у 2018 році за окремими галузями економіки, які належать до агропромислового комплексу України.

Як бачимо з табл. 2, у харчовій промисловості наявні 15843 піднаглядових суб'єктів господарювання. При цьому чисельність державних інспекторів відповідно до фактичного щомісячного розподілу за видами економічної діяльності – 20,3. Тобто на одного інспектора припадає 780 піднаглядових суб'єктів господарювання. У 2018 році проведено 864 перевірки суб'єктів господарювання, при цьому один державний інспектор перевіряв 42,6 суб'єкта господарювання.

Держпраці, як невід'ємна частина системи регулювання питань охорони праці, виконує основоположну функцію забезпечення застосування законодавства з охорони праці та ефективного дотримання його вимог. Варто зазначити, що рівень травматизму в даній галузі в інспекторів, які працюють довше є майже однаковим у порівнянні з тими інспекторами, які працюють до трьох років. З огляду на це, можна вважати, що проводячи превентивні заходи «молоді інспектори» набувають навичок використання нових методів напрацювання, використовуючи сучасні новітні технології, оргтехніку тощо. Тому крім контролю варто надавати перевагу превентивним заходам, серед яких варто виокремити наради, семінари, інформаційно-роз'яснювальну роботу і т. д.

Знизити рівень виробничого травматизму в галузях АПК загалом, та у харчовій зокрема, можливо за допомогою таких заходів нагляду у сфері промислової безпеки та охорони праці [6]:

1. Усунення ризиків виникнення нещасних випадків на виробництві шляхом збільшення загальної та відносної (на 1-го фактичного інспектора) кількості направлених до суду позовних заяв щодо призупинення (зупинення, обмеження) виробництва, робіт або надання послуг, як одного з найефективніших заходів впливу на рівень

виробничого травматизму.

Таблиця 2

Дані про наглядову діяльність в галузях АПК України

Галузі економіки України		Всього	Сільське господарство	Рибне господарство	Лісове господарство	Харчова промисловість та переробка сільськогосподарських продуктів	Всього по АПК
Показники наглядової діяльності	Код		21	22	23	24	21,22, 23,24
Кількість піднаглядових суб'єктів господарювання		715812	65188	989	2228	15843	84248
Чисельність державних інспекторів відповідно до фактичного щомісячного розподілу за видами економічної діяльності		602,29	60,17	1,44	7,3	20,3	89,1
Разом (К1) 1/5. Розподіл піднаглядових суб'єктів господарювання на одного державного інспектора	1	1188	1083	687	305	780	946
Проведено перевірок суб'єктів господарювання, усього:		20593	2746	53	350	864	4013
Чисельність державних інспекторів відповідно до фактичного щомісячного розподілу за видами економічної діяльності		602,29	60,17	1,44	7,3	20,3	89,21
Разом (К2) 6/5. Скільки перевірено одним державним інспектором суб'єктів господарювання	2	34,2	45,6	36,8	47,9	42,6	45,0
Частка охоплення (К2*100)/К1	1	2,88	4,21	5,36	15,71	5,45	4,76

2. Забезпечення дієвого контролю з боку інспекторського складу за усуненням суб'єктами господарювання раніше виявлених порушень законодавчих та нормативно-правових актів з питань промислової безпеки та охорони праці.

3. Здійснення відповідних організаційних заходів територіальними органами Держпраці спільно із соціальними партнерами: місцевими органами влади, Фондом соціального страхування України, профспілками та роботодавцями. Проведення регіональних комплексних перевірок адміністративних районів і груп підприємств різних галузей економіки за територіальним принципом під головуванням районних державних адміністрацій.

4. Продовження практики проведення перехресних перевірок суб'єктів господарювання інспекторським складом територіальних органів Держпраці сусідніх областей.

5. Під час здійснення заходів державного нагляду приділяти більшої уваги перевіркам дотримання вимог безпеки під час виконання складних технологічних процесів та експлуатації виробничого обладнання підвищеної небезпеки на підприємствах харчової промисловості.

6. Підвищення ефективності роботи інформаційно-консультативних пунктів через залучення до участі в їх роботі найбільш досвідчених фахівців та соціальних партнерів, а також забезпечення за можливістю, інформаційно-консультативних пунктів комп'ютерною технікою з доступом до мережі Інтернет та наглядною агітацією з питань безпеки та гігієни праці.

7. Залучення до участі у комісіях із спеціальних розслідувань нещасних випадків державних інспекторів з незначним стажем роботи в Держпраці під головуванням кваліфікованих працівників територіальних органів.

Введення в практику залучення до участі в опрацюванні нових галузевих НПАОП з охорони праці досвідчених фахівців територіальних органів Держпраці харчової промисловості.

Безумовно, на будь-якому промисловому виробництві супутнім фактором виступає підвищений рівень ризику травматизму. У зв'язку з високим рівнем виробничого травматизму у суб'єктів господарювання харчової галузі та недостатньою ефективністю інспекційної діяльності територіальних органів Держпраці за додержанням законодавства у сфері охорони праці, ситуацію на підприємствах харчової галузі неможливо кардинально виправити без впровадження функціонування в Україні сучасної європейської системи управління охо-

роною праці з елементами оцінки, управління та мінімізації виробничих ризиків.

Ризик – ступінь ймовірності певної негативної події, яка може відбутися в певний час або за певних обставин на території об'єкта підвищеної небезпеки та/ або за його межами [11]. При цьому професійний ризик визначається як величина ймовірності порушення (ушкодження) здоров'я з урахуванням тяжкості наслідків у результаті несприятливого впливу факторів виробничого середовища і трудового процесу [10].

На зміну концепції стовідсоткової безпеки приходять ризик-орієнтований підхід, а саме концепція ненульового ризику, що базується на вивченні чинників і джерел небезпеки, передбаченні розвитку небажаних подій та оцінюванні їх наслідків. Адже знання ймовірності подій (нешасних випадків, аварій, катастроф) та очікуваної величини втрат сприятиме запобіганню чи, як мінімум, послабленню тяжкості цих подій завдяки вчасному прийняттю необхідного рішення. Крім того, аналіз ризиків дозволяє визначати пріоритетність превентивних (профілактичних) заходів, а, отже, і розміри витрат на їх проведення [5].

Існує багато визначень терміну ризик. Серед багатьох визначень цієї характеристики, небезпеки найбільш уживаною є формула поєднання ймовірності та наслідків настання певної небезпечної події. За визначенням ризик є добутком ймовірності настання певної події та ступеню її тяжкості (наслідки, викликані такою подією):

$$R = P \times E, \quad (1)$$

де P – ймовірність настання певної небезпечної події;

E – ступень тяжкості події (наслідки, викликані такою подією).

Основна вимога до результатів оцінки ризику пов'язана з необхідністю надання об'єктивної інформації щодо виявлення та дослідження найбільш небезпечних аварійних ситуацій, а також рекомендацій стосовно запобігання та зменшення небезпек для людей, матеріальних об'єктів та навколишнього середовища [1].

На основі аналізу діючої методики прогнозування ризиків можемо зробити висновок про необхідність її удосконалення для пристосування до вимог та особливостей виробництв харчової промисловості, для комплексної оцінки ризиків виробничого травматизму, що і зумовлює необхідність вирішення такого актуального науково-практичного завдання, як формування методики підвищення рівня безпеки праці на підприємствах харчової галузі.

Висновки з проведеного дослідження. Проведені дослідження

дали змогу отримати наступні основні висновки:

1. На сьогоднішній день стан охорони праці в харчовій галузі економіки України, незважаючи на постійне зростання обсягів фінансування заходів з охорони праці та покращання діяльності контролюючих органів, у тому числі громадських, не є задовільним. Це пов'язано з тим, що велика кількість підприємств харчової промисловості України працює на морально та фізично застарілому обладнанні.

2. Розповсюджена практика формальних медичних оглядів, наслідком чого є високий рівень професійних захворювань та виробничого травматизму; систематичний характер носять нещасні випадки, які мають тяжкі та навіть смертельні наслідки.

3. Планування та організацію заходів державного нагляду територіальних органів Держпраці необхідно проводити на основі оцінки виробничих ризиків, тобто основна увага має бути спрямована на попередження нещасних випадків, врахування наявності на робочих місцях небезпечних і шкідливих факторів та ризиків виникнення нещасних випадків, особливо у травмонебезпечних суб'єктів господарювання.

4. Важливим фактором покращення стану промислової безпеки у сфері профілактики виробничого травматизму на підприємствах харчової промисловості відіграє професійна підготовка інспекторського складу (навички оволодіння сучасними технологіями, знання відповідної нормативно-правової бази, додержання принципів моральної етики у роботі з суб'єктами господарювання тощо).

1. Александрікова І. А. Характеристика методів аналізу ризику небезпечних промислових об'єктів. *Строительство, материалостроение, машиностроение*. Харківська національна академія міського господарства, Харків, 2007. Вип. 40. С. 188–192. 2. Великошич Р. Основні причини травматизму в харчовій галузі. *Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання* : збірник тез VIII всеукраїнської студентської науково-технічної конференції. 2015. С. 1–10. 3. Виробничий травматизм і профілактика страхових випадків за 2018 рік. URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/kievobl/uk/publish/article/100749;jsessionid=288166E8ACBA2FDFF2D376FB42E67C15>. (дата звернення 26.03.2019). 4. Державна служба України з питань праці. URL: <http://dsp.gov.ua>. (дата звернення 26.03.2019). 5. Здановський В. Г., Гогіташвілі Г. Г., Степанишин В. М. Нове у системі управління охороною праці на основі системного підходу та імплементації євростандартів. *Проблеми охорони праці в Україні* : зб. наук. праць. Київ : ННДІОП, 2016. Вип. 31. С. 3–11. 6. Про підвищення ефективності здійснення заходів державного нагляду на підприємствах агропромис-

лового комплексу та соціально-культурної сфери : інформаційно-аналітична довідка для учасників семінару-наради Держпраці, м. Кам'янець-Подільський, 2018. 37 с. **7.** Інформаційно-аналітична довідка до засідання колегії Державної служби України з питань праці. Київ, 2016. 60 с. **8.** Кононенко Г. С. Проблеми економічного розвитку підприємств харчової промисловості Сучасність, наука, час. *Взаємодія та взаємовплив* : VI Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. 2009. URL: <http://intkonf.org/kononenko-gs-problemiekonomichnogo-rozvitku-pidpriemstv-harchovoyi-promislovosti>. (дата звернення 26.03.2019). **9.** Лагутіна І. В. Роль нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю в зміцненні законності у сфері трудових відносин. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. Вип. 1(2). С. 95–98. **10.** Лис Ю. С. Оцінка ризиків в системі управління охороною праці *Системи обробки інформації*. 2016. Вип. 9. С. 193–196. **11.** Методика визначення ризиків та їх прийнятих рівнів для декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки. 2003. К. : Основа, 192 с. **12.** Федоренко О. О., Мартиненко О. В. Аналіз прогнозування та попередження виробничого травматизму на підприємствах легкої промисловості. *Технології та дизайн*. 2014. Вип. 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/td_2014_3_10. 7 (дата звернення 26.03.2019). **13.** Кружилко О. Є., Водяник А. О., Майстренко В. В., Полукаров О. І. Аналіз інформаційних систем Держпраці та формування рекомендацій з їх модернізації. *Проблеми охорони праці в Україні* : зб. наук. праць. Київ : ДУ «ННДІПБОП», 2018. Вип. 34. С. 85–94. **14.** Таїрова Т. М., Ткачук К. Н., Сліпачук О. А. Оцінка результативності функціонування правової підсистеми системи охорона праці. *Проблеми охорони праці в Україні* : зб. наук. праць. Київ : ДУ «ННДІПБОП», 2018. Вип. 34. С. 31–45.

REFERENCES:

1. Aleksandrikova I. A. Kharakterystyka metodiv analizu ryzyku nebezpechnykh promyslovykh ob'ektiv. *Stroytelstvo, materyalostroenye, mashynostroenye*. Kharkivska natsionalna akademiia miskoho hospodarstva, Kharkiv, 2007. Vyp. 40. S. 188–192. **2.** Velykoshych R. Osnovni prychyny travmatyzmu v kharchovii haluzi. *Pryrodnychi ta humanitarni nauky. Aktualni pytannia* : zbirnyk tez VIII vseukrainskoi studentskoi naukovu-tekhnichnoi konferentsii. 2015. S. 1–10. **3.** Vyrobnychyi travmatyzm i profilaktyka strakhovykh vypadkiv za 2018 rik. URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/kievobl/uk/publish/article/100749;jsessionid=288166E8ACBA2FDFF2D376FB42E67C15>. (data zvernennia 26.03.2019). **4.** Derzhavna sluzhba Ukrainy z pytan pratsi. URL: <http://dsp.gov.ua>. (data zvernennia 26.03.2019). **5.** Zdanovskyi V. H., Hohitashvili H. H., Stepanyshyn V. M. Nove u systemi upravlinnia okhoronoiu pratsi na osnovi systemnoho pidkhotu ta implementatsii yevrostandartiv. *Problemy okhorony pratsi v Ukraini* : zb. nauk. prats. Kyiv : NNDIOP, 2016. Vyp. 31. S. 3–11. **6.** Pro pidvyshchennia efektyvnosti zdiisnennia zakhodiv derzhavnoho nahliadu na pidpriemstvakh

ahropromyslovoho kompleksu ta sotsialno-kulturnoi sfery : informatsiino-analitychna dovidka dlia uchashnykiv seminaru-narady Derzhpratsi, m. Kamianets-Podilskyi, 2018. 37 s. **7.** Informatsiino-analitychna dovidka do zasi-dannia kolehii Derzhavnoi sluzhby Ukrainy z pytan pratsi. Kyiv, 2016. 60 s. **8.** Kononenko H. S. Problemy ekonomichnoho rozvytku pidpriemstv kharchovoi promyslovosti Suchasnist, nauka, chas. *Vzaiemodiia ta vzaiemovplyv* : VI Vseukr. nauk.-prakt. internet-konf. 2009. URL: <http://intkonf.org/kononenko-gs-problemiekonomichnogo-rozvitku-pidpriemstv-harchovoyi-promislovosti>. (data zvernennia 26.03.2019). **9.** Lahutina I. V. Rol nahliadu i kontroliu za dode-rzhanniam zakonodavstva pro pratsiu v zmitsnenni zakonnosti u sferi trudovykh vidnosyn. *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii*. 2017. Vyp. 1(2). S. 95–98. **10.** Lys Yu. S. Otsinka ryzykiv v systemi upravlinnia okhoronoïu pratsi Systemy obrobky informatsii. 2016. Vyp. 9. S. 193–196. **11.** Metodyka vyznachennia ryzykiv ta yikh pryiniatykh rivniv dlia deklaruvannia bezpeky obektiv pidvyshchenoi nebezpeky. 2003. K. : Osnova, 192 s. **12.** Fedorenko O. O., Martynenko O. V. Analiz prohozuvannia ta poperedzhennia vyrobnychoho travmatyzmu na pidpriemstvakh lehkoi promyslovosti. *Tekhnolohii ta dyzain*. 2014. Vyp. 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/td_2014_3_10. 7 (data zvernennia 26.03.2019). **13.** Kruzhylo O. Ye., Vodianyuk A. O., Maistrenko V. V., Polukarov O. I. Analiz informatsiinykh system Derzhpratsi ta formuvannia rekomendatsii z yikh modernizatsii. *Problemy okhorony pratsi v Ukraini* : zb. nauk. prats. Kyiv : DU «NNDIPBOP», 2018. Vyp. 34. S. 85–94. **14.** Tairova T. M., Tkachuk K. N., Slipachuk O. A. Otsinka rezultatyvnosti funktsionuvannia pravovoi pidsystemy systemy okhorona pratsi. *Problemy okhorony pratsi v Ukraini* : zb. nauk. prats. Kyiv : DU «NNDIPBOP», 2018. Vyp. 34. S. 31–45.

Рецензент: д.т.н., професор Филипчук В. Л. (НУВГП)

Radionov M. O., Deputy Director of Department-chief of Department (Department of Oversight of Industry and Objects of High Danger of the State Service of Ukraine for Labor (Department of Supervision in the Agro-Industrial Complex and Socio-Cultural Area), 14, Kyiv), **Bryn L. V., Deputy Head of Department** (Department of Supervision in the Agro-Industrial Complex and Socio-Cultural Area of the Main Directorate of the State Labor Organization in Lviv region, Lviv)

IMPROVEMENT OF OVERSIGHT ACTIVITIES IN THE FIELD OF LABOR PROTECTION IN FOOD INDUSTRY ENTERPRISES

The article describes the state and ways of improving the efficiency of public safety oversight at food industry enterprises. It was found out

that the enterprises involved in the food industry are characterized by the presence of the latest technological equipment, the variety of physico-chemical processes of production and difficult working conditions. It was found that the dynamics of the number of reports on accidents in Ukraine remains positive. So in 2018 this indicator decreased by 11% compared with 2017. In 2018, the rate of occupational injury was actually 39, which is 5% less than in 2017, when its value was 44, which ranked 6th in the ranking. After analyzing the dynamics of indicators of general and fatal injuries in the food and processing industry, it has been found that due to joint measures of the State Labor Organization and territorial bodies it has been possible to reduce the level of fatal injuries in the food industry more than twice in the last six years. This result can be achieved through inspection and preventive activities. The three most common causes of fatal injuries at food industry enterprises are violations of labor and industrial disciplines - 33.3%; violation of safety of movement - 30,7% and violation of safety requirements during operation of equipment, mechanisms - 17,3%. Due to the high level of occupational injuries among food business operators and the insufficient effectiveness of the inspection activities of the territorial bodies of the State Labor Administration for the observance of legislation in the field of labor protection, the situation at food industry enterprises can not be radically corrected without the introduction of the functioning of a modern European security management system in Ukraine works on elements of assessment, management and minimization of industrial risks..

Key words: food industry, occupational safety and health (OSH), state supervision, labor protection, injuries, risk, level of industrial injuries, food industry.

Радионон Н. А., заместитель директора департамента-начальник отдела (Департамент надзора в промышленности и на объектах повышенной опасности Государственной службы Украины по вопросам труда (отдел надзора в агропромышленном комплексе и социально-культурной сфере), г. Киев), **Бринь Л. В., заместитель начальника отдела** (Отдел надзора в агропромышленном комплексе и социально-культурной сфере Главного управления Гоструда во Львовской области, г. Львов)

УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ НАДЗОРНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СФЕРЕ ОХРАНЫ ТРУДА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

В статье охарактеризовано состояние и пути повышения эффективности государственного надзора по охране труда на предприятиях пищевой промышленности. Выяснено, что для предприятий пищевой промышленности, наряду с эксплуатацией устаревшего оборудования, характерно наличие новейшего технологического оборудования, многообразие физико-химических процессов производства и сложных условий труда. Выявлено, что динамика о количестве сообщений о несчастных случаях на территории Украины сохраняет положительную направленность. Так в 2018 году данный показатель уменьшился на 11% против 2017 года. В 2018 году коэффициент частоты производственного травматизма ($K_{\text{п}}$) фактически составил 39, что на 5% меньше, чем в 2017 году, когда его значение составляло 44, что по рейтингу располагается на 6 месте. Проанализировав динамику показателей общего и смертельного травматизма в пищевой и перерабатывающей промышленности выяснено, что благодаря совместным мероприятиям Гоструда и территориальных органов удалось за последние шесть лет более чем в два раза снизить уровень смертельного травматизма в пищевой промышленности. Такого результата удалось достичь благодаря взвешенной инспекционно-превентивной деятельности. Тремя наиболее распространенными причинами смертельного травматизма на предприятиях пищевой промышленности является нарушение трудовой и производственной дисциплин – 33,3%; нарушения безопасности движения – 30,7% и нарушение требований безопасности при эксплуатации оборудования, механизмов – 17,3%. В связи с высоким уровнем производственного травматизма у субъектов хозяйствования пищевой отрасли и недостаточной эффективностью инспекционной деятельности территориальных органов Гоструда за соблюдением законодательства в сфере охраны труда, ситуацию на предприятиях пищевой отрасли невозможно кардинально исправить без применения функционирования в Украине современной европейской системы управления охраной труда с элементами оценки, управления и минимизации производственных рисков.

Ключевые слова: пищевая промышленность, безопасность и гигиена труда (БГТ), государственный надзор, охрана труда, травматизм, риск, уровень производственного травматизма, пищевая отрасль.